

מראי מקומות- סנהדרין צ"ג

מתים בעין הרע, וא' בדרך ארץ, וכ"כ המהרש"א.

(ו) **ושמואל אמר ברוק טבעו- פי' היד רמה,** בלשון משל קאמר, דמתו באותה בושה. ובמהרש"א כ' באו"א קצת, דכיון שהיו מביישינ ישראל בזה, מתו חמו"ע כדי שלא יהיו מביישינ ישראל עוד על ידם.

(ז) **כי אנשי מופת המה... זה חמו"ע- פי' המהרש"א,** דהיינו שאמר לו שהם הושלכו שם למופת, אבל אתה, שג"כ הושלכת שם, לא משום מופת הוא, אלא מעונש, כיון דבניו נשאו נשים שאינם מהוגנות לכהונה.

(ח) **ודניאל להיכן אזל- פי' היד רמה,** "דאי ס"ד הוה התם, לא אפשר דלא הוה מתפס על יחוד השם בהדיהו".

(ט) **אמר רב, למיכרא נהרא רבא בטבריא, וכו'- פי' המהר"ל,** דכ"ע מודו דנבוכדנצר שלח דניאל לעשות עבודת המלך, ונח' במה יהי' חשיב עבודת המלך. רב סבר דכריית נהר עבודה גמורה הוא, וא"כ ודאי נקראת עבודת מלך. ושמואל ס"ל דאי"ז עבודה שראוי לעבד מלך, דגנאי הוא לו. אלא ס"ל דלהביא בזרא שלחו, דכיון דזהו דבר טבעי, ואע"פ שאינו עבודה מעשיית כ"כ, דטבע הוא, שהזרעים נצמחים, מ"מ נקרא עבודה. ור' יוחנן ס"ל דגם זה גנאי הוא לעבד מלך, אלא י"ל דכיון שהי' מטפל בהבאת דבר שהוא בשביל מאכל המלך, זה שפיר ראוי לו.

(י) **ודניאל אמר, איזיל מהכא, דלא ליקיים בי פסילי אלהיהם תשרפון באש- העיר הגליוני הש"ס,** הא בעלי חיים אינם נאסרים להדיוט בדיני נעבד, וא"כ לא קאי עלי' הדין דפסילי אלהיהם תשרפון באש. ותי' דאולי כיון דלגבוה אסורים, נמצא דבמדרגה גבוה באמת יש כאן איזה איסור ותיעוב. וא"כ, כיון דכדי להנצל מהאש יהי' דניאל צריך לנס, שהוא למעלה מדרך הטבע, והוא במדרגה גבוה, א"כ, כיון דבמדרגה גבוה הי' בו איזה

(א) **גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, שנא' וכו'- פרש"י,** דברישא חשיב לג' צדיקי, ומלאך לבסוף. אולם העיר הבאר שבע, דברוב ספרים לא הובא סוף הפסוק דורו' די רביעאה. ולכן פי' דהראי' דצדיקים גדולים הם מהא צדיקים לא נשרפו, ואילו מלאכים נשרפים, כדאי' במדרש דחדשים לבקרים, וכו', דהמלאכים נשרפים.

(ב) **ענה ואמר, הא אנא חזי גוברין ארבעה, וכו'- הק' הערוך לנו,** מה הי' הצורך לעשות נס זה, שיראו הכל המלאך המציל. ותי' דהנס בשעת הצלת חנני' וכו' הי' בפרסום, להראות הצלתם לכל, דלכך צף הכבשן, ונפרץ, וכו'. והנה, ידוע דעובדי ע"ז היו רגילים לתלות כל הנסים בכישוף, ולכן הראה הקב"ה המלאך המציל בתמונת בר אלקין, שיכירו שהקב"ה הוא המציל.

(ג) **בקש הקב"ה להפוך את העולם כולו לדם- הק' העיון יעקב,** לפי מה דקיי"ל דאף כל מקום שנאמר יהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג, אע"פ שחלל השם, מ"מ נקרא אנוס ופטור, א"כ למה הי' רוצה הקב"ה להפוך כל העולם כולו לדם על שהשתחוו לצלם, הא היו באונס. וכ' לצדד דאולי התם בדין אדם קאמר, אבל בדין שמים עדיין חייב מיתה. אבל הק', דא"כ הי' זה צריך להיות נחשב בדברים שפטורים מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ולכן כ' דאולי הטענה היתה שהיו יכולין לברוח ולא ברחו, דאז אף בדיני אדם חיובי מחייב.

(ד) **ואין הדסים אלא צדיקים, שנא' ויהי אומן את הדסה- העיר המהרש"א,** דבמגילה אמרי' להיפוך, דאסתר שמה, ונקראת הדסה משום דצדקת היתה, כמו דמצינו כאן, קרא דוהוא עומד בין ההדסים. אולם כ' דכן הוא דרך הש"ס, לסמוך בשני מקומות מזה על זה.

(ה) **אמר רב, בעין הרע מתו- כ' היד רמה, דרב אזיל בזה לשיטתו, דבב"מ (קז:) אמר דצ"ט**

למה הושלך לאש בכלל, ותי' משום דבניו
הי' נושאים וכו'.

(טז) **בגדים צואים** - מה שנקראים בגדים צואים,
פי' **המהרש"א**, משום שעיקר הדבר
שמבדילו בין העם הוא הבגדי כה"ג, וזה הי'
נתלכלך ע"י מה שבניו עשו. עוד כ' **הגליוני**
הש"ס ע"פ הא דא' בחי' הר"ן בר"ה (ח).
אהא דלבשו כרים הצאן, דלבישה הוי לשון
נקיי' לזיווג, ולכן, כיון דנשותיהם לא היו
הגונים להם, זה נקרא דבגדים נתלכלכים.

(יז) **אלא רמז רמז לה, וכו' - פרש"י**, דש גרעינין
נתן לה לסימן. והק' **התורת חיים**, הא כתי'
בקרא וימד שש שעורים, ומה שייך מדידה
בשש גרעינין. עוד הק', מנ"ל למימר דרמז
לה תרתי, שש בנים ושש ברכות, דלמא הוי
רמז רק על שש בנים, או על שש ברכות. ולכן
פי' דודאי גם נתן לה שש סאים, וזה מדד לה,
אלא שנתן לה עוד שש גרעינין לרמז. וכי נתן
לה השש סאים, לא נתן לה שתטול בבת אחת,
שהרי ק' לעשות כן. אלא כשנתן לה השש
שעורים, כוונתו היתה להראות לה שגם השש
סאים הי' לרמז, דבא לרמז שיהי' שש ושש,
ששה בנים וששה ברכות, וע"ש עוד בביאור
הדבר, ועוד דיוקים בקראי.

(יח) **שהטעינו מצות ויסורין כריחיים** - פי'
המהרש"א (ד"ה משיח), שהטעינו מצות,
שבה זכה להיות הגואל, והטעינו יסורין,
לסבול עוונות ישראל.

(ט) **כיון דחזיוהו דלא מורח ודאין, קטלוהו** - פי'
היד רמח, שקטלוהו משום דין נביא שקר,
שאמר שהוא משיח, ולא הי'. אולם ע'
ברמב"ם (מלכים י"א, ג') שכ' שאין מלך
המשיח צריך לעשות שום אות או מופת,
והביא רא' מבר כוזיבא, דר"ע וכל חכמי
דורו סברו שהוא מלך המשיח, עד שנהרג
בעונות, ואז ידעו שאינו מלך המשיח, אבל
לא שאלו חכמים שום אות או מופת. ותמה
הראב"ד מגמרן, הרי בחנו אותו אם יכול
לדון ע"י ריח, וכיון שלא הי' יכול לעשות כן,
הרגוהו. וכ' **הכסף משנה** דהרמב"ם ס"ל
דסוגיין לא אתי כשמואל, דס"ל דאין בין
עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות

איסור ותיעוב, א"כ ירא שמא לא יזכה לנס.
עוד הק' הגלה"ש, הא אין אדם אוסר דבר
שאינו שלו, וא"כ איך הי' נבוכדנצר יכול
לאסור דגיא' כלל, אף לגבוה. וכ' דאולי
מכאן רא' ומקור למש"כ **הרמב"ם** (איסורי
מזבח ד', ו'), דלגבי גבוה גם דבר שאינו שלו
נאסר בנעבד.

(יא) **דלא ליקיים בי פסילי וכו' - כ' המהרש"א**
דאין לומר דזהו ג"כ חשבון של הקב"ה, דאם
הי' חייב שריפה, ודאי לא הי' הקב"ה א"ל
שילך משם להנצל, אלא דזה הי' חשבון של
דניאל, והקב"ה הי' לו חשבון אחרת, שלא
יאמרו וכו'.

(יב) **וינאפו את נשי רעיהם - פי' הבן יהודע, אע"ג**
דסוף לא נאפו עמה, מ"מ אמר קרא אשר עשו
נבלה בישראל ונאפו את נשי רעיהם, דאם
עשו כן בבתו של נ"נ, מוכח שכבר עשו כזאת
בישראל בנשי רעיהם ע"י נבואת שקר כזו
(ומסתמא כוונתו ליישב ג"כ הא דכתי' "נשי
רעיהם", דלכא' לא שייך זה על בת נ"נ).

(יג) **והא חמו"ע שאלתינהו וכו' - העיר הבן**
יהודע, למה לא אמר שהתורה אסרה, וכמו
דמצינו במעשה זמרי. ותי' דודאי הם לא
טענו שדבר זה מותר לכל, אלא דכיון דנ"נ
הי' בו כ"כ מעלות, הי' רצון הבורא שיהי'
עוד מעלה, שיהי' נביא מזרעו, וזה אין שייך
אא"כ נביא בא על בתו, ויהי' צריך להיות מב'
נביאים זה אחר זה. וע"ז אמר ששאלה
לחמו"ע ואמרו דדבר זה אסור, והשיבו דרק
להם לא אמר הקב"ה, אבל גם אנו נביאים.

(יד) **אנא בעינא דאבדקדינכו וכו' - העיר הסנהדרין**
קטנה, הרי לכא' ד' מיתות בטלו, ודין ד'
מיתות לא בטלו, והם לא היו חייבים שריפה
אלא חנק, או מדין נביא שקר, או מדין זנות,
אבל ממ"נ לא היו חייבים בשריפה. ותי' דהם
עשו כן לנפשם, הי' להם להודות שהם היו
נביאי שקר, אבל הסכימו לבדק כמו חמו"ע,
וממילא נהרגו בשריפה.

(טו) **מאי טעמא איענש - פרש"י**, דהיינו דאחניא
נורא למאני'. והק' **המהרש"א**, מנ"ל לרש"י
דדחיי' בעלמא היא. ולכן פי' דקו' הגמ' הוא

בלבד, וכיון דפסק כשמואל, ס"ל דסוגיין
דלא כהלכתא.

(כ) **קטלוהו- ע' ביד רמה** שהבאנו לעיל, אבל
בהג' יעב"ץ (מהדו' נהרדעא) אי' שהם לא
הרגוהו, אלא החכמים סרו מאחריו, ולא
עזרוהו, ולא החזיקו בידיו, וממילא עי"כ
נמסר ביד אויביהם הרומיים והרגוהו. א"נ,
עי"כ נסתלקה השגחת השי"ת מעליו, ומת
בסבה אחרת בלא עתו.

(כא) **מאי סריסים- העיר המהרש"א**, הרי מצינו
בהרבה פעמים לשון "סריסים" גם במלכי
ישראל, ואין נראה לומר שהיו מסרסים
עבדיהם כדי שיהיו פנויים לעבודתם, וגם לא
שייך לומר אצל כולם שנסתרסה ע"ז בימיהם.
ולכן פי' דבעלמא לשון סריס היינו משרת,
אלא דהכא לא ניחא להו לפרש דלשון
סריסים היינו משרתים, שהרי ישעי' בא
להתנבא פורענות לחזקי' על בניו, ואי"ז
פורענות להיות משרתי המלך, אלא אדרבה,
חשיבות הוא. ולכן פי' או דסריסים היינו
סריסים ממש, דודאי הוי פורענות. ואף למ"ד
דנסתרסה ע"ז, הפורענות הוא שבאו לידי
נסיון, והושלכו לכבשן האש או לגוב של
אריות.

(כב) **סריסים ממש- פרש"י**, ולית לי' הא דחכמים
דאמרי לעיל שעלו לא"י ונשאו נשים, וכו'.
אולם ע' **במצפה איתן**, שכ' די"ל דשפיר אתי
גם לחכמים, ע"פ הא דאי' **בירושלמי** (סוף
פרק ו' דשבת), דנתרפאו כשהושלכו לכבשן
האש.

(כג) **אלא למ"ד סריסים ממש, מאי וחבל לא איתי**
בהון- העיר בהג' יעב"ץ, הא לכאור' הול"ל
שנסתרסו ע"י דבר אחר, שלא ע"י חתיכה,
ושפיר לא הי' בהו חבלה. עוד כ' דהא לעיל
אמרי' שהעמידו את עצמן שהיו צריכים
לנקביהם, והא מצינו דכמה סבי נעקרו
מפרקי' דר' הונא (יבמות סד:), וא"כ שפיר
נסתרסו שלא באופן חבלה.